

לרבות תלמידי חכמים, דהא אפילו באב ואם מצינו שהשוה הכתוב כבוד לכבוד המקום, כל שכן בתלמיד חכם, דאבידת אביו ואבידת רבו אבידת רבו קודמת. אבל לענין מורא סלקא דעתיה דלא שייך להשוות מוראו למורא המקום, עד שלימד רבי עקיבא, דאף לענין מורא שייך לרבות תלמיד חכם, כדמצינו דהחולק על רבו כחולק על השכינה.

(ב) גמ', כשם שקיבלתי שכר על הדרישה כך אקבל שכר על הדרישה. ביאר המהרש"א (בחידישי אגדות), דכשהיה דורש כל אתין שבתורה היה זה כבוד התורה, להראות שאין בה תיבה מיותרת. וכשפירש משום שאין לרבות דבר להשוותו לכבוד המקום, נמי הוי כבוד ה' שאין להשוות לו שום דבר.

(ג) רש"י ד"ה כקדשים, בתוה"ד, ולא פרכינן אי מה קודש וכו', דאין משיבין על ההיקש. המהרש"א תמה, מאי שייך כאן אין משיבין על ההיקש, הא ליכא פירכא על ההיקש, אלא אדרבא, הא גופא אתינן למילף בהיקשא שיתפוס דמיו ויצא לחולין. והמהרש"ל ביאר כוונת רש"י, דהא פשיטא לן דאין עגלה ערופה תופסת דמיה ויוצאת לחולין. דהא לא נקראת קודש, אלא רק כפרה כתיב בה כקדשים, וכוונת רש"י למיפרך, דמה לקודש שכן תופס דמיו תאמר בעגלה שאינה תופסת דמיה, ואהא תירץ דאין משיבין על ההיקש. והמהרש"א הקשה על פירושו, הא מה שקודש נפדה ויוצא לחולין, אינו חומרא אלא קולא. ולכך כתב, דיש למחוק זה מן הספרים.

(ד) גמ', ריש לקיש אמר משעת לקיחה. ביאר התוספות הרא"ש, דלקיחה היינו הפרשה, דאין הקינן מתפרשות אלא בלקיחת בעלים או בעשיית כהן, ובהפרשה נאסרות.

(ה) גמ', התם אית ליה גבול אחרינא. פירש הריטב"א, דכיון דיש גבול מאוחר יותר, דהיינו משעת ירידתה לנחל, אית לן לאסרה רק משם והלאה, משום דתפשת מרובה לא תפשת.

(ו) תוס' ד"ה מי אית, בתוה"ד, אבל הבאת ציפורים לא כתיב. בתוספות הרא"ש הוסיף ביאור, דאין מצוה להביא ציפורים, דאטו מי לא עסקינן דאית ליה. ולקיחה דכתיב בקרא "ולקח למיטהר", היינו הפרשה, כדאמרינן, דאין הקינן מתפרשין אלא בלקיחת בעלים או בעשיית כהן.

(ז) גמ', ואי סלקא דעתך מחיים אסורה, לאחר שחיטה מבעיא. הקשה הרשב"א, הא וודאי איכא למימר מסברא דתהא מותרת, משום דנעשית מצוותה. ותירץ, דאם כן לא הוי תני לרבות את השחוטה, דבשחיטה לבדה ליכא גמר עשיית מצותה, אלא לאחר הזאת המצורה.

(ח) גמ', מהו דתימא מידי דהוה אקדשים. הקשה בתוספות הרא"ש, הא קדשים נמי אינם מותרים בשחיטה אלא אחר זריקת הדם, והיכא סלקא דעתין הכא להתיר הציפור השחוטה, מיד אחר שחיטה. ותירץ, דהכא דליכא תו עבודות בציפור השחוטה אלא השחיטה היא גמר מצותה, סלקא דעתין להתירה בשחיטה. והא דבעינן הזאת המצורה מדמה, אין זה מעבודות הנעשות בציפור אלא ממצות סהרת המצורה.

(ט) רש"י ד"ה ונמצאת טרפה, קס"ד וכו' שנטרפה בשחיטתה. כתב הרשב"ש, דאין לפרש שנטרפה בשחיטתה כגון דשהה או דרס, דאם כן בשעת קיחה וודאי ראויה היתה, ומה כתב רש"י לקמן ד"ה אמאי "דילמא בשעת קיחה ראויה היתה", הא וודאי ראויה היתה. ועוד, דאם כן הויה נבילה ולא טרפה. אלא כוונת רש"י, דנמצאת טרפה במקום שחיטתה, כגון ניקב הוושט.

(י) תוס' ד"ה וזה אשר לא תאכלו וכו', וא"ת להך תנא וכו'. הרשב"א תירץ, דהאי תנא נמי לא פליג אדרשא דמקיש מכשיר למכפר, אלא, דלא מקשינן ליה לגמרי לענין לאסרה מחיים, אלא רק לענין איסור הנאה. והתוס' רי"ד כתב, דר' יוחנן יליף לגמרי מכשיר ממכפר, ולכך אסורים בהנאה. והא דלא אסר להו מחיים, משום דסבירא ליה דעגלה ערופה נמי לא אסורה מחיים אלא משעת עריפתה.

(יא) תוס' ד"ה תנאי היא, בסוה"ד, ואחר כך ילפינן ציפור השחוטה דנאסרה אף מחיים וכו' מעגלה ערופה. הקשה המהר"ם, אמאי לא נילף ציפור השחוטה מהמשולחת שנאסרת מחיים. ותירץ, דהא דכתבו התוס' דילפינן ציפור משולחת לאסרה מחיים מעגלה ערופה, הוי מכח איסורא דציפור

וכדאייתא בנדרים (מו:), דאסור לקדש אשה בהני דמים משום דהוה חליפי איסורי הנאה, אבל בדיעבד חלים הקידושין, וההנאה ממנה לאחר מיכן הווי חליפי חליפין. ועיין באות הבאה.

(יא) מתני', שם. עיין באות הקודמת שהרא"ש הגדיר להנאת הבעל מאשתו חלופי חלופין, וכן כתב הרשב"א בנדרים (מו:). אמנם התוס' (שם) ד"ה ה"ג, ביארו בשם הר"ש מקוצי. דמה שמותר לבעל ליהנות מאשתו. אף דהוויא חלופי אסורי הנאה. היינו משום דכיון שהיא אשתו חייב הוא ליהנות ממנה, ולא תיקנו רבנן להפקיע הקידושין כדי שלא יהנה מחליפי איסורי הנאה.

(יב) מתני', שם. הרי"ן (כג. מדפי הרי"ף) הביא דברי רש"י, בחולין (ד: ד"ה מפני, דכיון דאין איסורי הנאה תופסים חליפיהן, יש אומרים שאף לעצמו מותר. ודחה דבריהם משום דאם כן מצינו דמים לחמץ בפסח, ולשור הנסקל, שאם רצה מוכרו לעובד כוכבים. ועל כן כתב דלעצמו אסורין ולאחרים מותרים. [ועיין באות הבאה]. וביאר הרי"ן דלדבריו מוכרן וקידש בדמיהן מקודשת, אף על פי שאין המעות של המקדש, כמו שמקודשת בגזל דאחרים למאן דאית ליה סתם גזילה יאוש בעלים, אף דיאוש כדי לא קני אי ליכא שינוי רשות, ונמצא דרך האשה זוכה. הכא נמי מקודשת כיון שסוף סוף הנאתה מחמתו היא. ובמשנה למלך (פ"ה מאישות ה"א) דייק, דהריטב"א בסוגיין פליג, דכתב, דהמקדש אשה באיסורי הנאה שמותר לה לאכלם משום משום פקוח נפש אינה מקודשת. אלמא, אף על גב דגבי דידה הוי ממון, כיון שלמקדש אינו ממון, אינה מקודשת. והעונג יום טוב (סימן קל"ה) דחה ראייתו, דיש לומר דהטעם דאינה מקודשת משום דאף לחולה אינו חשיב ממון, דסוף סוף איסורי הנאה נינהו.

(יג) מתני' שם. עיין באות הקודמת שיטת היש אומרים שהביא רש"י בחולין ואמנם כן כתב הריטב"א (כאן) בשם רבו נר"ו. וביאר דלכתחילה אסור למכור איסורי הנאה שלא יהא כנהנה מהם, ולהכי קתני מוכרן בדיעבד. ואידי דקתני מוכרן בדיעבד דוקא, תנא נמי וקדש בדמיהם, ולא דוקא. ואמה שהקשה רש"י דאם כן מצינו דמים לחמץ בפסח. כתב, דכיון שאסור למכרן לכתחילה, כשמכרן אינן דמיהם אלא מתנה או מלוה.

(יד) גמ', מנין שלא יהנה ממנו ולא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר. הקשו התוס' בבבא קמא (קא). ד"ה ולא יצבע, מהא דאיתא בפסחים (כו:), דשרי להדליק בעצים האסורים בהנאה, למאן דאמר אין שבח עצים בפת. ואם כן, אמאי הכא אסור להדליק בו את הנר. ותירצו, דשמן הוי בעין בשעה שהוא דולק, אבל עצים נעשים גחלת, ואין השלהבת באה אלא מן הגחלת, ולהכי שרי.

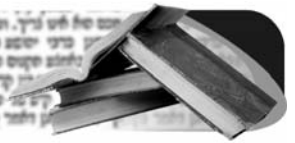
(טו) תוס' ד"ה מנין שלא יצבע בו, אף על גב דאמרינן לא יהנה איצטריך לאשמעינן שלא יצבע דס"ד דשרי וכו'. והטעם דאסור לצבוע בו, מבואר בגמרא בבא קמא (קא). דהכא אסרה תורה הנאה הנראית לעינים, אף שאין בו ממש. והקשו התוס' (שם) ד"ה ולא יצבע, אם כן נילף מהא דהכא בעינן קרא לאסור, דבעלמא חזותא לאו מילתא היא. ותירצו, דאיכא למימר דאדרבא מהכא ילפינן דחזותא מילתא היא.

(טז) גמ', וכדר' אבהו א"ר אלעזר וכו' כל מקום שנאמר וכו'. כתב הרשב"א, דהוי מצי למימר כדחזקיה, דסבירא ליה שכל מקום שנאמר "לא יאכל" משמע איסור הנאה, דהכא כתיב "לא יאכל את בשרו", ואתי ככולי עלמא. אלא דניחא ליה למינקט דר' אבהו, משום דר' אבהו מיירי בהדיא אכל מקום שנאמר "לא תאכל", וחזקיה מיירי בהדיא רק בחמץ בפסח.

(יז) גמ', ועוד תנאי בכל שוחטין וכו'. ביאר הריטב"א, דכיון דליכא הפרש כלל בין שוחט בסכין לשוחט בצור, ואף לכתחילה אפשר לשוחט בצור, לא יתכן לחלק ביניהם דהשוחט בסכין מותר בהנאה ובצור אסור.

דף נו ע"א

(א) גמ', כיון שהגיע לאת ה' אלוקין תירא פירש. כתב רש"י ד"ה פירש, שירא לרבות שום דבר להשוותו למורא המקום. והקשה הפני יהושע, אמאי לא פירש בקרא ד"ואהבת את ה' אלוקיך". ותירץ, דלענין אהבה שפיר הוי דריש

דהאי ילפוטא אינו במה מצינו, אלא גילוי מילתא, דיש להשוות שחיטת חולין בעזרה לשחיטת קדשים בחוץ. ולכך אין זה שייך לכללא דאין עונשין מן הדין, דאין כאן ילפוטא, אלא דבבבא דנאמר כרת אקדשים בחוץ, נאמר נמי כרת על חולין בעזרה. ואחרי דחזינו דליכא כרת בחולין בעזרה, נמצא שאינם שוים, ותו ליכא למימר דאיכא גילוי מילתא, ושפיר פרכינן מנלן דאסורים כלל.

כא) תוס' ד"ה מה שלי בשלך, בתוה"ד, וכמו כן נאמר שהשחיטה תוציא מידי איסור אב מן החי. ביאר המהר"ם, דכי היכי דחזינו דשחיטת קדשים בחוץ מוציאה מידי מעילה, דלא גרע מקדשים שמתו, כמו כן נימא דשחיטת חולין בעזרה תוציא מידי איסור אבר מן החי, ויהיה שרי באכילה משום דאודא ליה איסורא. והרש"ש ביאר, דהתוס' קאי אקדשים, והיינו, כמו שמצינו דקדשים שמתו יצאו מידי מעילה, כמו כן היכא דשחיטתו יצאו נמי מידי איסור אבר מן החי ויהיו מותרים באכילה.

דף נח ע"א

א) תוס' ד"ה אלמא. וא"ת הא משמע וכו'. וי"ל וכו'. והרמב"ן תירץ עוד, דיתכן דר' שמעון פליג אהאי דפסחים, וסבירא ליה דמקדש באיסורי הנאה דרבנן מקודשת. ועוד תירץ, דכיון דאיסור חולין בעזרה אינו אלא מדרבנן, לא אסרו אלא באכילה ולא בהנאה. וכתב הריטב"א, דלפי זה צריך לומר, דהטעם שאסרו חכמים חולין בעזרה אינו משום חשש דילמא יאמרו דהם קדשים שנפסלו, דאם כן יש לאסור אף בהנאה, שלא יאמרו דקדשים שנפסלו מותרים בהנאה. אלא טעם האיסור משום קנסא, ואהנאה לא קנסו.

ב) רש"י ד"ה ובבשר בחלב, רבי שמעון לטעמיה דאמר לעיל ומותר בהנאה. הקשה בהגהות בית מאיר, דלעיל רבי שמעון בן יהודה אמר, וסתם ר' שמעון הוא רבי שמעון בר יוחאי. ותירץ, דאפשר, כיון דר' שמעון בן יהודה הוא תלמידו של רבי שמעון בן יוחאי, כדאייתא בכמה דוכתי דר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש, מסתמא ר' שמעון אמר.

ג) רש"י ד"ה ובחולין בעזרה, קסבר איסורו לאו דאורייתא, לא איסור שחיטתו וכו'. כתב המהר"ם, דמה שדחקו לרש"י לפרש דאף איסור שחיטתו אינו מדאורייתא, דאי נימא דאית בה איסור שחיטה, לא הוה קשה מידי מהא דר' שמעון מצריך שריפה לחיה שנשחטה בעזרה, דיש לומר דהשוו חכמים מידותיהם בין בהמה לחיה, וכיון שחיה אסורה בשחיטה מדאורייתא כמו בהמה.

ד) רש"י ד"ה ישרפו, בתוה"ד, ולמה היא בשריפה ואפילו בקבורה. כן הוא גירסת המהרש"ל, ולפי זה כוונת הגמרא להקשות, דליכא למיגור כלל איסור הנאה בחיה, כיון שגם בהמה אינה אסורה אלא מגזירה. וכן כתב הריטב"א בשם רש"י. ובחכמת מנוח גרס "ואפשר בקבורה", ולפי זה קושית הגמרא רק על דין שריפה, ולא על עיקר האיסור.

ה) מתני', המקדש בתרומות וכו' מקודשת. ביאר התוס' יו"ט, דלא דמי למקדש בקדשים דאינה מקודשת. משום, דקדשים משולחן גבוה קא זכו, אבל תרומה היא חלק הכהן, כדאייתא ביבמות (פז). דמלחם אביה תאכל, לחם הקניי לאביה (דהיינו תרומה).

ו) גמ', הכא בישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן. כתב הריטב"א, דהוא הדין בסיפא לענין מעשרות, דנפלו לו טבלים מבית אבי אמו לוי. אי נמי, מיירי בתר דקנסינהו עזרא דמעשר ראשון לכהנים, ונמצא שאף מי שאבי אמו כהן זכה אף במעשר.

דף נח ע"ב

ז) גמ', מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר טובת הנאה ממון ומר סבר טובת הנאה אינה ממון. כתבו הרמב"ן והרשב"א, דאף למאן דאמר טובת הנאה ממון אינו משלם לו דמי כל החיטים, דהא סוף סוף אין לו בהם אלא טובת הנאה. אלא משלם לו דמי התרומות ומעשרות כפי הטובת הנאה שיש לו בהם. אבל התוס' רי"ד כתב, דכיון דטובת הנאה ממון, משלם לו דמי כל

השחוטה, דציפור המשולחת מצד עצמה לא דמיא כלל לעגלה ערופה, אלא כיון דילפינן לאסור השחוטה משעת השחיטה מעגלה ערופה, ילפינן נמי לאסור המשולחת משעת השחיטה.

יב) גמ', לא מצינו בעלי חיים שאסורין. הקשה הרשב"א, הא משולחת גופה אסורה משעת שחיטה עד שעת שילוחה. ותירץ, דהתם אסורה משום דקאי למצוותה, וכן שאר כל הקדשים אסורים משום שעומדים למצוותן. והכא כוונת הגמרא שלא מצינו בעלי חיים שאסורים מצד עצמם, ולא משום שעומדים למצוותן. וכתב, דהיא כוונת רש"י במה שכתב בד"ה לא מצינו בעלי חיים שאסורין, איסור עולם.

דף נז ע"ב

יג) גמ', הרי רובע ונרבע וכו'. כתב הרמב"ן, דילפינן לאסורם משור הנסקל. והא דלא הקשו משור הנסקל גופיה, משום דניחא ליה למינקט תרתי. וכן כתב הריטב"א, והוסיף, דניחא ליה למינקט רובע ונרבע, דהם דומיא דמוקצה ונעבד, דאסירי לגבוה אף קודם גמר דין.

יד) גמ', אם כן נכתוב קרא שדה מאי השדה, שמע מינה תרתי. הקשה העצמות יוסף, אם כן למה לי קרא דדרשינן "כל ציפור טהורה" לרבות את המשולחת, הא ידעינן לה מריבויא ד"השדה". ותירץ, דאי לאו קרא לא הוי דרשינן ה"א יתירה, ורק אחר דדרשינן כל ציפור טהורה, דרשינן לה"א ד"השדה לאוקמי אמשולחת.

טו) רש"י ד"ה רבא אמר, סברא הוא וכו' וקרא דאמרן לעיל לרבות את המשולחת אסמכתא בעלמא היא. הקשה הפני יהושע, הניחא לריש לקיש דאמר דאיסורא דמשולחת ושחוטה משעת לקיחה, וקרא ד"כל ציפור טהורה תאכלו" על כרחך אתי אמשעת שילוח ואילך, שפיר כתב רש"י דקרא אסמכתא בעלמא הוא. אלא לר' יוחנן דאמר דאיסורה דשחוטה משעת שחיטה, וביאר רש"י לעיל (עמוד א') ד"ה משעת שחיטה, דהמשולחת מותרת לגמרי, אם כן בעינן קרא להיתירה משעת שחיטה עד שעת שילוח, דבהא לא שייך סברא דרבא דלא אמרה תורה שלח לתקלה. ותירץ, דסבר רש"י דהוא סברא, שאין לאסור משולחת מעיקרא, אם סופה להיות מותרת בשילוחה, דלא דמיא לעגלה ערופה ולא לשחוטה.

טז) בא"ד, שם. הריטב"א תירץ לקושית רש"י, דמשום האי סברא לחודא לא הוה שרינן איסורי הנאה אי לאו קרא.

יז) תוס' ד"ה כל שעומד, פי' בקונטרס וכו' וקשה שהרי מצורע היה וכו'. המהרש"א דקדק מלשון התוס', דאגמ' לא קשיא להו אלא ארש"י, דבגמ' היה אפשר לפרש דהכהן עומד בשדה, ואמר קרא שישלחנה שלא כנגד העיר, כדי שלא תכנס לעיר, דבכהאי גוונא לא מקרי שילוח. וכן הוא בתוספות הרא"ש. והרש"ש ביאר עוד, דהכהן עומד באלף אמה דמגרש שסביבות העיר, הפנויים בלא שדות וכרמים, ומשלחה אל האלף אמה שדות וכרמים שהיו סביבות המגרש.

יח) גמ', נימא מתניתין דלא כר' שמעון, דתניא פטר חמור אסור בהנאה, וכו', ור' שמעון מותר. כתב בשיטה לא נודע למי, דאיתא בבבכורות (י:), דאף ר' יהודה לא אסר בהנאה אלא בשאינו שוה אלא שקל, דהכי הוא דמי השה, וכנגד שווי השה נאסר הפטר חמור בהנאה. אבל מה שיש בו יתר על שקל, שרי בהנאה אף לר' יהודה. ולפי זה, הא דלא אקשו לר' יהודה נמי דתתקדש בההיא טופיינא, משום דמתניתין איירא בשוה רק שקל.

יט) גמ', אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה ואחד איסור בישול. ביאר הריטב"א, דהא דאפקינהו לכולהו בלשון בישול. למימרא דאסורים באכילה והנאה, דווקא היכא שנתבשלו ודווקא היכא שנותנים טעם זה בזה, דדרך בישול ונתנית טעם אסרה תורה, ולא הוי כשעטנו שחוט אחד אוסר בגד גדול, אף שהוא בטל במיעוטו.

כ) גמ', אי מה שלי בשלך ענוש כרת אף שלך בשלי ענוש כרת. הקשה העצמות יוסף, הא אין עונשין מן הדין, ואפילו כרת, כדאייתא בתוס' חולין (קטו). ד"ה מה לחמץ בפסח, ולכאורה הכא ילפינן מדין "במה מצינו". ותירץ,

אז תהיה מקודשת לשני, אבל אם תתגרש עד השלשים, דעתה שיתקיימו קידושי הראשון.

טו מתני', בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. כתב הר"ן (כג: מדפי הרי"ף), דאשמועינן, דלא תימא דמקודשת לשני רק לחומרא אלא מקודשת לו לגמרי, ואין חוששין כלל לקידושי ראשון. ובפירוש המשניות להרמב"ם גריס, "בת כהן לישראל תאכל בתרומה". ומפרש, דקאי אמקדש לאחר שלשים יום, ולא בא אחר וקידשה. וקא משמע לן, דאף על פי שנתקדשה לאחר ל' יכולה לאכול בתרומה, משום דאכתי כהנת היא. וביאר הר"ן (שם), דסלקא דעתין דלא תאכל, משום דמיחזי כאילו נתקדשה כבר, ואתו למימר דכהנת שנתארסה לישראל שריא בתרומה.

טז תוס' ד"ה והלך וקידשה לעצמו מקודשת, וא"ת מה חידוש יש כאן וכו' משלחו. בשיטה לא נודע למי תירץ, דסלקא דעתין דהווי קידושי טעות, דאם היתה יודעת שהוא שליח של אחר לקדשה לא היתה רוצה להתקדש לו. והריטב"א תירץ, דסלקא דעתין, דכיון שעשה שלא כהוגן יפקיעו רבנן לקידושין מיניה, כדאשכחן ביבמות (קי:), דאותבוה אבי כורסי ואתא אחר וחספה מיניה דהפקיעו ממנו הקידושין, דעשה שלא כהוגן. והתוס' רי"ד תירץ, דסלקא דעתין דשארית ישראל לא יעשו עולה, ובוודאי לא נתכוין לקדשה בלב שלם, ואף האשה לא רצתה בזה, קא משמע לן.

דף נט ע"א

א גמ', רבה בר רב חנה יהיב ליה זוזי לרב וכו'. כתב התוספות הרא"ש, דצריך לגרוס רבה בר חנה, והיינו רבה בר חנה דריש סנהדרין (ה). דירד עם רב לבבל והיה חברו, ואחי אמו כדאיתא שם. והרשב"א הוסיף ביאור, דאין לגרוס רבה בר רב חנה, דהוא היה תלמידו דר' יוחנן, ור' יוחנן היה תלמידו דרב, ולא היה שולח את רביה דרביה לקנות לו קרקע.

ב גמ', אזל זבנא לנפשיה. הרמב"ן, הרשב"א, והריטב"א, הביאו בשם הרב בעל מתיבות, דדווקא אם קנהו במעות שלו הוא דקנה השליח, אבל אם קנהו במעות של המשלח מוציאין המקח מידו, וכן מוכח בירושלמי (בבא מציעא פ"ה ה"ג). אמנם הריטב"א כתב, דאפילו במעות של משלח, יש לחלק בין מי שלקח אותם סתם, למי שלקח לעצמו בפירוש. וכן כתב הרשב"א בבא קמא (קב:) וכאן לא העיר על דברי בעל המתיבות. ודעת הרמ"ה (הובא בטור חושן משפט קפ"ג) דאף אי קנה במעות השליח אי קנה בסתם, היינו למשלח. **ג גמ'** עני המהפך בחררה וכו', פירש רש"י בד"ה עני, דמחזר לקנותה מן ההפקר. והקשו תוס' ד"ה עני, מהא דראה את המציאה וכן מהא דמי שליקט מקצת הפאה וכו'. התוס' רי"ד תירץ, דהתם לא היה הוא מהפך בה יותר מן האחרים, שהרבה עניים עמדו שם ללקט הפאה, וזה קפץ ונפל עליה, ומנע אחרים מללקוט. והקשה על רש"י, מהא דאיתא בגיטין (סא.), דרב כהנא מנקיט תמרי דשדי ההוא גברא, ואמאי, הא עני המהפך בחררה הוא. ותירץ, דהא בלאו הכי קשיא היאך עשה כן, הא עני המנקף בראש הוית הווי גזל מפני דרכי שלום. אלא על כרחך יש לומר, דדבר מועט שנותן לתוך פיו אין אנשים מקפידים עליו, ואין כאן מפני דרכי שלום ואף לא משום עני המהפך בחררה.

ד בא"ד, מיהו קשה מההיא דפרק לא יחפור דקאמר התם מרחיקין מן הדג וכו'. הריטב"א תירץ, דהתם טעמא משום דחיישינן שהדגים יצאו מרשותו של זה וילכו לרשותו של חברו, משום שרואים שם מזונות.

ה בא"ד, דמייירי בדג מת וכו'. ביאר המהרש"א, דכיון דנתאספו הדגים על ידי מעשיו לא הווי כהפקר, אף על פי שעדיין לא זכה בהן.

ו בא"ד, ומכאן נראה למהר"ר יצחק שאסור למלמד להשכיר עצמו לבעל הבית שיש לו מלמד אחר בביתו. הקשה העצמות יוסף, אמאי נקטו התוס' לאסור בגוונא שיש לבעל הבית מלמד אחר בביתו, הא אפילו אם הבעל הבית מחזר אחר המלמד האחר להשכירו, אסור להשכיר עצמו משום עני המהפך בחררה. ותירץ הפני יהושע, דקודם ששכרו בעל הבית אין בזה משום עני המהפך, משום דלא סמכה דעתיה דמלמד, דהא אם ימצא הבעל

החיטים כולם, דחשיב כאילו כולו שלו לגמרי, לפי שיש לו בהם טובת הנאה. **ח גמ'**, שם. הקשה המהרש"א, לפום האי פירושא דפליגי אי טובת הנאה ממון, אמאי לא פליגי בגונב תרומה של חבירו אי חייב לשלם או לא. ותירץ הפני יהושע, דאתי לאשמועינן, דלר' יוסי בר' יהודה אינו משלם אלא דמי החולין, ועל כרחך לית ליה דשמואל דחיטה אחת פוטרת את הכרי. או, דאית ליה דשמואל, וסובר דאפילו הכי קנסו רבנן לבעל הבית דלא לשהייה לטיבליה, ורבי נמי לא פליג בהא, אלא משום דסבירא ליה דטובת הנאה ממון.

ט גמ', והכא בדשמואל קמיפלגי. כתב המהרש"א, דהא דלא אוקי למתניתין דמקודשת מטעמא דשמואל דחיטה אחת פוטרת הכרי, משום דמכל מקום אכתי תקשי הא דתנן "ובמעשרות". והקרני ראם כתב, דבלאו הכי לא קשה מידי, דהא מתניתין איירא בגוונא דהפריש כבר את התרומה.

י גמ', חיטה אחת פוטרת את הכרי. הקשה התוס' רי"ד, אמאי יצא ידי נתינה בחיטה אחת, הא כתיב "תתן לו", ובעינן דבר חשוב שיחשב נתינה. ותירץ, דבאמת לא קיים מצות נתינה, ושמואל אשמועינן דהכרי מיהא יצא מידי טבלו.

יא גמ', הנוטל שכר לרון דינו בטלים. דקדק הרשב"א, מהא דאמרה הגמ' "דינו בטלים" ולא "אין דינו דין", דלא שרק אותו דין שנטל עליו שכר בטל, אלא כל דינו בטלים, דאמרינן דמסתמא אף עליהם נטל שכר. וכן הביא הריטב"א מהתוספתא (בכורות פ"ג ה"ה). ובטעם הפסול כתבו הרשב"א והריטב"א, דהווי משום קנסא, שעבר על מה אני בחינם אף אתם בחינם.

יב גמ', להעיד עדותו בטלה. כתב הרמב"ן, דאם החוזיר שכרו, יכול לחזור ולדון ולהעיד, משום שאין הגברא פסול אלא העדות פסולה, וכיון שהחוזיר השכר, יכול להעיד, ולא חשיב תחילתו בפסלות דקיימא לן דאינו יכול להעיד. וכן נמי אם ידעינן ביה דלא נטל שכר בעדות מסוימת, עדות זו כשרה, אף דלא ידעינן ביה דעבר תשובה.

יג גמ', אמר אביו לא קשיא, כאן בשכר הבאה ומילוי. כתב הרשב"א לעיל (עמוד א'), דרש"י פירש (ולפנינו ליתא), שמקדשה בשכר הבאה ומילוי. והקשה הרשב"א, חדא, דאם כן אין זה מקדש באפר חטאת אלא בשכר הבאתן. ועוד, דאם כן נפשוט מינה דאינה לשכירות אלא לבסוף, דאי ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף הא הווי ליה מלוה ואינה מקדשת. ולכך פירש, דמקדשה בגוף המי חטאת והאפר, משום דיש לה בזה שוויות, דהא יכולה היא ליטול שכר הבאתן ומילויין ממי שצריך להם. ובשיטה לא נודע למי פירש, שמקדשה בההיא הנאה דהיתה נותנת לאחר שכר כדי שיביא לה אפר חטאת ומי חטאת להטהר בהם, דהא קיימא לן דבשכר הנאת מלוה מקודשת.

פרק האומר

יד מתני', ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני. הרמב"ן דקדק, מדנקט "מקודשת לשני", ולא נקט "אינה מקודשת לראשון", דאם מת השני בתוך שלשים חיילי קידושי ראשון, דאין מה שימנע מהם לחול. והביא, שכן איתא בירושלמי (בפירקין ה"א). וכן כתב הרמב"ם (פ"ז מאישות ה"א), דאם בא שני וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני וכו', ולאחר שלשים יום כשיבואו קידושי הראשון לחול, מצאו אותה אשת איש, ונמצא הראשון כמי שקידש אשת איש, שאין קידושין תופסין בה. ודקדק הרשב"א מדבריו, דסבר כהרמב"ן. והקשה, הא קיימא לן כר' יוחנן, דאמר לקמן (נט.) לא בא אחר וקידשה וחזרה בה, אינה מקודשת, דאתי דיבור ומבטל דיבור, והכא כשנתקדשה לאחר, הווי מעשה והווי ביטול אלים טפי, ואמאי לא נימא אתי מעשה ומבטל דיבור. והר"ן (כג: מדפי הרי"ף) הקשה על ראית הרשב"א, דאף על גב דמעשה מבטל דיבור, היינו רק עד כמה דהמעשה מוכיח אבל לא יותר מכאן, ואם כן, במה שנתקדשה לאחר ליכא הוכחה דדעתה לבטל קידושי הראשון לגמרי, אלא דעתה שיתבטל קידושי הראשון דווקא אם עד

ספר תורה לשמו יכול לחזור בו ולומר שלא יהא כתוב לשמו. ותיירץ, דסלקא דעתין, דכיון שעדיין לא בא ליד האשה לאו מעשה גמור הוא.

(ד) גמ', לרב מספקא ליה אי תנאה הואי אי חזרה הואי, לשמואל פשיטא ליה דתנאה הואי. הקשה בחידושי הגרע"א בשם חתנו, הא לשיטת רוב הפוסקים (אבן העזר סל"ח, ג') אף בתנאי דמעכשיו בעינן תנאי כפול, ואי לא כפליה לא הוי תנאי, והמעשה קיים, אם כן על כרחך איירי הכא בכפליה, ולפי זה היאך יתכן דרב מספקא ליה אי תנאה הוי או חזרה הוי, הא התנה להדיא. ותיירץ הגרע"א, דרב מוקי למתניתין בלא כפליה, ולעולם התנאי בטל, ומספקא ליה לרב אי תנאה הוי ומקודשת לאלתר לראשון, [משום שהתנאי בטל] או חזרה הוי ומקודשת לשני. ולשמואל, פשיטא ליה דתנאה הוי ומוקי למתניתין בדכפליה, והוי תנאי, ולכך הוי ספק עד שלשים יום, ולאחר שלשים מקודשת בוודאי לראשון. והוכרח שמואל לפרש דמיירי בכפליה, דאי לא הכי, אמאי מקודשת ואינה מקודשת, הא כיון דהוי תנאי מקודשת לראשון לאלתר, משום דבטל התנאי. ועל כרחך דמיירי בכפליה, ומקודשת ואינה מקודשת כל שלשים מספק שמא ימות ולא יתקיים תנאו.

(טו) גמ', שם. הקשה הב"ח (אבן העזר סימן מ'). אמאי לרב מספקין אי מקודשת לראשון דתנאה הוי, או מקודשת לשני דחזרה הוי, תיפוק ליה דבמה שקיבלה הקידושין מהשני חזרה בה, והרי התנה שלא יהיו הקידושין חלים אם יחזור בו תוך שלשים, וכמו כן מהני חזרתה, וכדחזוין במקדשה לאחר ל' דיכולה לחזור בה. ותיירץ הפני יהושע, דלא דמי, דברישא שמקדשה לאחר ל', דהיינו שלא יחולו הקידושין עד ל', אידי נמי מתקדשת על דעת כן שתוכל לחזור בה. מה שאין כן הכא שמכח הסתירה בדבריו אַנְּוּ מפרשים דכוונתו לקדשה מעכשיו, בתנאי שלא יחזור בו דוקא הוא. והביא שכן כתב הבית שמואל בשם תשובת הרשב"א.

דף ס' ע"א

(א) גמ' מהו דתימא האי לישנא משמע תנאה ומשמע חזרה ותיבעי גיטא מכל חד וחד. כתב הרשב"א, דאין הכוונה שירדו חז"ל לסוף דעת הבריות שכוונת כולם לתנאי או לחזרה. אלא, דהסתפקו חכמים במשמעות הלשון. ואף דזה יאמר לכך נתכוונתי, וזה יאמר לכך נתכוונתי, אין לנו אלא עיקר משמעות הלשון. משום דכוונת המקדש אינה נשמעת לעדים, ואין עדים אלא על הלשון ומשמעותו. וכתב החזון איש (אבן העזר לח, ב), דאין כוונת הרשב"א, משום חסרון בעדות לקיומא על הכוונה. דסוף סוף אם הראשון שקידש מעכשיו ולאחר ל' יום, כיוון לחזרה, אין קידושיו חלים מעכשיו, ואם כן קידושי השני שקידש מעכשיו ולאחר כ' שפיר חלים, אם כוונתו היתה לתנאי דמעכשיו. אלא כוונתו, דהמקדש מכין למה שיכריעו חכמים שהוא במשמעות לשונו, כיון שידוע שלשונו מסופק לעדים.

(ב) גמ', עולא אמר ר' יוחנן אפילו מאה תופסים בה. הקשו הרשב"א, ובשיטה לא נודע למו, היאך נפרש לישנא דמתני' "מקודשת ואינה מקודשת", שמשמעותו שמקודשת בספק, הא לר' יוחנן מקודשת בוודאי לתרווייהו. ותיירץ הרשב"א, דנפרש "מקודשת" היינו לשניהם, "ואינה מקודשת" לשני לבדו, דאם השני כהן והראשון ישראל לא תאכל בתרומה. והתוס' רי"ד פירש, דמקודשת היינו לענין שצריכה גט מתרווייהו, ואינה מקודשת לענין שתהיה מותרת לו, לפי שקידושי חבירו אוסרים עליו ביאתה. וכן כתב הרשב"א, והוסיף, דצריך לומר דאתי כאביי דסבירא ליה לעיל (נא), דקידושין שלא נמסרו לביאה הוו קידושין.

(ג) גמ', שו" נפשייהו כי שרגא דליבני וכו'. כתב הר"ן (כד: מדפי הרי"ף), דאפילו אם קידשה ראשון מעכשיו ולאחר שלשים יום, ובא השני וקידשה מעכשיו ולאחר מ' יום, חיילי נמי קידושי שני, אף על פי שזמן גמרם הוא לאחר גמר קידושי הראשון. אמנם כתב, דמלשון הרמב"ם (פ"ז מאישות הי"ב) משמע לא כן, דכתב, דדווקא כשקידשו אותה על הסדר הזה. דהיינו, על הסדר שנגמרו קידושי הראשון אחרי כולם, וקידושי השני נגמרו לפניו, וקידושי השלישי לפני השני. וכן כתב בשיטה לא נודע למו.

הבית מלמד יותר הגון יקחנו, ואפילו מחוסר אמנה לית ביה. אלא אחר ששכרו בעל הבית, דוודאי אסור לו להעבירו אם המלמד השני אינו יותר טוב מן הראשון, הוי מהפך בחררה.

(ז) גמ', רב ושמואל דאמרי תרווייהו מקודשת וכו' מאי טעמא הני זוזי וכו'. ביאר הרשב"א, הטעם דלא דמו למלוה, דכיון דמעיקרא ניתנו לה המעות על דעת קידושין, הרי אם לא תתקדש תהיה חייבת להחזיר לו המעות, ונמצא שבוזה שמתקדשת היא נפטרת מלהחזיר, והוי כמקדש בהנאת מלוה, דמקודשת בה היא הנאה שנפטרת מלהחזיר. אבל הר"ן (כד: מדפי הרי"ף) ביאר, דכיון שמתחילה ניתנו לה על דעת קידושין, אף על גב דהשתא ליתנהו, מכל מקום מקודשת, דמקנה עצמה במה שנתן לה מעיקרא ואז הוי המעות בעין.

(ח) גמ', לא בא אחר וקידשה וחזרה בה וכו'. כתב בתוס' ר"י הזקן, דדוקא אם חזרה בה בפני שנים הוא דמהני חזרתה. וכן כתב הריטב"א, והוסיף ביאור, דחזרה בינה לבין עצמה לאו חזרה היא. והיינו טעמא נמי דבעינן בביטול הגט שנים או שלשה כדאיתא בגיטין (לב:).

(ט) גמ', איתביה השולח גט וכו', התם נמי כל כמה דלא מטא גיטא לידה דיבור ודיבור הוא. ביאר הריטב"א, דבקושיא סברו, דכיון שעשה מעשה בהדי דיבור אינו יכול לחזור בו מן הדיבור. ותיירצו, דהיינו טעמא דקידושין דלא מצוי הדר ביה, כיון דאינו מחוסר מעשה, דאי לא הדרי בהו ממילא חיילי לאחר שלשים יום. מה שאין כן בעושה שליח לתרום. ובשולח גט ביד שליח שהוא מחוסר מעשה, דעד שיתרום או שיגיע הגט לידה, ליכא ולא מידי.

דף נט ע"ב

(י) גמ', אלא מיד מחשבה מיהא תפיק. הקשה הרמב"ן, דלריש לקיש גופיה נמי יקשה, דהא מסקינן לעיל (בעמוד א'), דלא סבר ריש לקיש דלא אתי דיבור ומבטל דיבור, אלא בדיבור שיש עמו מעשה, והכא ליכא מעשה אלא דיבור בעלמא. ותיירץ, דריש לקיש סבר בתחילה דאף בדיבור גרידא לא מצוי לחזור בו, ולפי מאי דסבר אותביה לר' יוחנן ממחשבת טומאה, דלדידיה לא הוה קשיא ליה. וכד איתביה ר' יוחנן מביטול שליח דתרומה, הדר ביה, וסבר דדיבור גופיה גרידא אפשר לחזור בו. אלא, דהגמרא הקדימה פירכת ר' יוחנן לפני פירכת ריש לקיש, כדאקדמו בכל דוכתא דברי ר' יוחנן לריש לקיש. עוד תירץ, דמחשבת הורדה לידי טומאה, לא הוי מחשבה גרידא, אלא חשיב כאילו יש בה קצת מעשה, משום דהכלי מזומן ועומד לקבל טומאה. ולא דמי לממנה שליח לתרום דכל זמן שהשליח לא תרום, הוי דיבור בעלמא.

(יא) גמ', כגון שירד בעל הבית ותרם את כריו דהוה ליה מעשה. הקשה הגר"ש רוזובסקי, (סטנסיל, עמוד 184), אמאי מיבעיא לן טעמא דהוה מעשה, תיפוק ליה דכיון שחלה תרומתו דבעל הבית, ממילא אין מקום שתחול תרומת השליח, דהפירות כבר מתוקנים. וכתב, דאפשר דכוונת הגמרא בגוונא דתרם בעל הבית לאחר ל', דהשתא בזמן שתרם השליח אכתי לא חלה תרומת בעל הבית ועדיין הפירות טבל, ומכל מקום אין השליח יכול לתרום כיון שבעל הבית ביטל שליחותו על ידי שתרם, דתרומתו הוי מעשה.

(יב) תוס' ר"ה לא קידשה עצמה וחזרה בה, בתוה"ד, דאי אמרה לשליח אין רצוני שתקדשני פשיטא דאינה מקודשת וכו'. הקשה המהרש"א, אם כן מאי מקשו לריש לקיש משולח גט לאשתו והגיע בשליח וביטל הגט. הא התם אמר לשליח שמבטל את שליחותו. ותיירץ, דאין כוונת התוס' אלא בגוונא שהמשלח עצמו אמר לשליח שהוא מבטל השליחות, אבל כששלח שליח לבטל את השליחות, לא עדיף הדיבור שאמר לשליח השני מהדיבור שאמר לשליח הראשון, ולא אתי דיבור ומבטל דיבור.

(יג) גמ', קשיא הלכתא אהלכתא, וכו', דאיבעיא לן מהו שיחזור ויגרש בו. הקשה בתוספות הרא"ש, הא ביטול הגט לא הוי כדיבור המבטל דיבור, אלא כדיבור המבטל מעשה, דהא כתיבת הגט מעשה גמור הוא. דאטו הכותב

שגירשה בגט זה, דאם מגורשת למפרע הוה קידושין, דהתברר שהיתה פנויה, ואם אינה מגורשת לא הוה קידושין, דהיתה אשת איש. וכעין זה תירץ הריטב"א. ובשם תוס' תירץ, דמיירי שאמר על אותו קרוב שיירש כל נכסיו, כדעת ר' יוחנן בן ברוקא בבבא בתרא (קל.), דאפשר להוריש נכסיו לכל מי שירצה. והקשה, הא כיון שאינה מחוייבת ליתן. נמצא, שאין מה שנותנת בגדר מוחזק, אלא ראוי, ואין יכול להוריש לאחד מן הירושתין דברים הראוין לו. וכתב, דאפשר להעמיד דבריהם ולומר, דלרבן שמעון בן גמליאל משמע, דלי היינו הוא והירושתין אותו, בין שירשו ממילא, בין שירשו מחמת מתנתו. וכאילו התנה עמה בפירוש על מנת שתתני לי, או לכל מי שירש שאר נכסיו, מאתים וזו.

(יא) גמ', וניחוש שמא יש לו. ביאר הר"ן (כה. מדפי הרי"ף) דחיישין, משום דרגלים לדבר שיש לו. דאם לא כן, למה קידשה על תנאי שאינו, דאם אינו רוצה שיחול הקידושין לא יקדשה כלל. והרשב"א ביאר הטעם, דחיישין, דכיון שאמר על מנת שיש לי, מסתמא כן הדבר, ואף על פי שעכשיו אומר שאין לו, מערים הוא, משום שרוצה לבטל הקידושין.

(יב) רש"י ד"ה אבל ארעא, בתוה"ד, קמ"ל מדתננהו בהדי הדדי למימרא וכו'. ביאר המהרש"א, דמדנקט רש"י דהצריכותא הוא בהא דתננהו בהדי הדדי, משמע דפירש, דהצריכותא לא קאי אברייתא, דהא בברייתא נקט להדיא בתרווייהו דחיישין שמא יש לו. אלא אמתניתין נמי עביד דהך צריכותא, דאף על גב דלא תני בה באין לו הוי ספק, שמעינן ליה מדתנינהו גבי הדדי, וגבי זווי סברא הוא דאינה מקודשת ודאי אלא ספק, כדקאמר משום דמצנעי מינה, אף קרקע אין לו, היינו ספק.

(יג) גמ', לא צריכא דנקט בדיסתורא. כתבו הריטב"א, והר"ן (כה. מדפי הרי"ף), דאפילו אם הוא "אריס בתי אבות" שאינו מסתלק מן הקרקע כל ימיו, נמי לא נתקיים התנאי. כיון שאין גוף הקרקע שלו. והוסיף הריטב"א, דאם יש לו קרקע במתנה על מנת להחזיר, נמי אינה מקודשת, אף על פי שהקרקע שלו. כיון שאינו יכול למוכרה ולהקדישה, ואמדינן דעתה, דנתכוונה שיהיה לו קרקע שיכול לעשות בה כל חפצו. ובבית יוסף (אבן העזר סימן לח) הביא בשם רבינו ירוחם, דאם יש לו קרקע המשועבדת לבעל חוב, מקודשת, כיון דמסתמא יסלק ליה בוזי ותשאר הקרקע בידו.

דף סא ע"א

(א) תוס' ד"ה המקדיש שדהו, פירוש בזמן שהיובל נוהג וכו'. אמנם בתוספות הרא"ש כתב, דגרסינן "בשנת היובל", דהיינו שנה ראשונה דאחר היובל, שהיא שנת התחלת היובל. ונקט תנא הכי, משום דבכהאי גוונא יש הדין דחמישים שקל כסף, דבשנה השנייה כבר פחתו דמי סלע ופונדיון. ולא דמי לפלוגתא דרב ושמואל, דנקטי שנת היובל עצמה.

(ב) גמ', נקדשו באפי נפשיהו. פירש רש"י ד"ה נקדשו באפי נפשיהו, להיות נמדדין לפי מה שיש בהן ולא יעלה מדרון שלהן בחשבון. והרמב"ן הביא להאי פירוש, בשם אחרים שפירשו. והקשה, דנימא דאין הכי נמי דנמדדין לפי מה שיש בהן, לפי חשבון בית זרע חומר שעורים. והא דקתני אין נמדדין עמה היינו לענין המדרון. ועוד, הא אין מדרון שלהם ראוי לזריעה, דנימא דפודין אותו בחמישים שקל כסף. ופירש בשם רש"י, דקושת הגמרא, דנהי דאין מצטרפין הנקעים להיות חלק מהקרקע, מכל מקום יקדשו בפני עצמם, ומאי נפקא מינה בזה שאינם נמדדים עימה. וכן פירש התוס' רי"ד.

(ג) תוס' ד"ה נקדשו באפי נפשיהו, בסוה"ד, וליתא דהא אמרינן לעיל בפ"ק המקדיש שדה אחוזה לוח וגואל לחצאין. הריטב"א ביאר דהרשב"ם סבר, דגואל לחצאין היינו שגואל לחצי מהזמן, כגון אם יש עד היובל י' שנים, ויש בידו מעות כדי שויה לה' שנים, גואלה לחמש שנים, ואין צריך לגאול את כל השנים שעד היובל. וכן ביאר בשו"ת הרשב"א (חלק ד' סימן רצ).

(ד) מתני', רבי מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי. כתב הפני יהושע, דמדנקט להאי דינא במכילתין, משמע, דפליגי אף לענין קידושין, דלרבי מאיר בעינן תנאי כפול. ותמה, היאך ילפינן קידושין

(ד) גמ', שם בדינא דר' יוחנן. ביארו התוס' בד"ה אפילו מאה, בתוה"ד, דהכא אין כאן חצי אשה כיון דכולה מקודשת חצי קידושין. ובתוס' ר"י הזקן ביאר, דמקדשה קידושין גמורים חוץ ממי שיקדשה עד שלשים יום. וכן כתב הרשב"א בשם הראב"ד. והקהילות יעקב (בבא מציעא סימן לא) הביא, דהרמב"ן הקשה, היאך אפשר לקדש לאחר ל', הא כל קידושין דמשייר בהו לאו קידושין נינהו. ותירץ, דכיון שרוצה שיגמרו לאחר ל', לא הוי שיוור גמור. ואי נימא שכוונתו לקדשה חוץ מפלוני שיקדשה בתוך ל', הא לגבי הוי שיוור גמור לעולם. ומכח דבריו הוכיח דעל כרחק הרמב"ן הבין, שהקידושין מתחילים לחול כעת ואינם נגמרים אלא לאחר שלשים, ולכך עד ל' יתפסו בה קידושין. עוד כתב דלתוס' בבבא מציעא (לד.) ד"ה אי נמי, דסברי דחל עכשיו קנין גמור, אלא שהוא משייר בקנינו, שלא יחול בפועל עד לאחר שלשים יום. ובשו"ת הגרע"א (סימן קעא) הביא שהר"ן, ביאר, דלא הווי שיוור בקדושין משום דאם לא יבא אחר ויקדש יחולו הקידושין לגמרי. והקשה, תינח הראשון אבל השני כיון שאינו מקדש אלא מה ששייר ראשון. ותירץ, דכיון דאינו לקדש יותר לא מיקרי שיוור.

(ה) גמ', אמר רבא גט להוציא ומיתה להוציא וכו', אמר ליה אבוי מי דמי וכו'. ביאר הרמב"ן, דסברת רבא היתה, כיון שהתחיל הגירושין מחיים, יצאה מזיקתו של יבם, כיון שתחילת הגירושין מוציאים אותה מרשותו של בעל. ואף על פי שאינה מותרת להנשא לשוק עד שיגמרו הקידושין, מכל מקום כשמת היא הותרה לשוק, דמיתה מתרת לשוק במקום שאין יבם. ואבוי אקשי ליה, כיון שהוא תלה גמר גירושין במיתה, ומיתה מכנסת לרשות יבם, לא יצאת מרשות יבם, והווי שיוור בגט ואינו גט.

(ו) רש"י ד"ה הרי את מקודשת לי, בפרוטה זו, על מנת שאתן לך מאתיים זו. הקשה הפני יהושע, דרש"י סתר למה שכתב לקמן, ד"ה לרב יהודה, דלרב יהודה מתכוין לקדשה במאתיים זו שיתן לה אחר כך. וכתב, דצריך לדחוק בכונת רש"י לקמן, שאינו מקדשה במאתיים זו, אלא מקדשה בפרוטה בזמן שתקבל את המאתיים זו. וכן כתב המהרש"א.

(ז) גמ', רב הונא אמר והוא יתן וכו' מקיים תנאה ואזיל. כתבו התוס' רי"ד והמאירי, דלאו היינו שחייב לקיים תנאו, דאין כופין לקיים התנאי, אלא מקודשת אם יתן. וכן כתב הטור (אה"ע סימן לח) בשם הר"מ נרבוני. אמנם בפירוש המשניות להרמב"ם כתב, "והוא חייב ליתן". והריטב"א כתב, דבירושלמי (בפירקין ה"ב) מבואר, דאם נשאה קודם שנתן לה מאתיים זו, נתקיימו הקידושין לגמרי, ומחלו התנאי וחקפו המעות להיות חוב, כדי שלא תהיה בעילתו בעילת זנות למפרע אם לא יתן המעות, וכופין את בעל התנאי לקיים תנאו.

דף ס' ע"ב

(ח) גמ', איכא בינייהו שנתקדש הגט או שאבד. כתב הריטב"א, דהוא הדין אם הגט קיים אלא שאינו נמצא ברשותה, אינה מגורשת, כיון דזמן הגירושין האידנא, ואין הגט בידה. אבל המרכבת המשנה (פ"ח מגירושין ה"א) כתב בדעת הרמב"ם, דמהא דלא נקטו בגמ' דנפקא מינה כשהגט מונח ברשות הרבים, משמע, דאף אם הוא ברשות הרבים מגורשת. והטעם, משום דגירושין מתחילי מהאידנא ונגמרים לאחר שלשים, וכיון דהיה בתחילת שלשים ברשותה, סגי.

(ט) גמ', כסיפא לה למיתבעא. כתב הריטב"א, דאין בכחה לכפותו לקיים התנאי, אלא תובעתו שאם אינו מקיים תנאו שיכנסו או יפטור ולא יעגן אותה עד שתלכין ראשה. ובשולחן ערוך (סימן לח סעיף לו) כתב, דנותנין לו זמן י"ב חודש.

(י) גמ', נותנת לאביו או לאחיו או לאחר מן הקרובים. הקשה הרשב"א, הא הנפקא מינה בין אם היא מגורשת ללא מגורשת, לענין נפילה ליבם. ואם כן מיירי דהיבם קיים, והוא אחי המת, והיאך נותנת לאחד מן הקרובים, הא אינם ראויים ליוורשו, בדאיכא. ותירץ, דמיירי באופן דאין למת אח, והנפקא מינה אינה לפטרה מיבם, אלא מיירי שקיבלה קידושין בחיי בעלה, אחר

יעברו לא יתנוה להם. אבל השתא דהוה כתב קרא "ונאחזו", מסתבר טפי לאוקמיה על ארץ גלעד ולא ארץ כנען, משום דסייעו בכיבושה, אבל בארץ כנען שלא סייעו בכיבושה למה יטלו.

(יא) **תוס' ד"ה אי לא כתב ארץ כנען, בתוה"ד, ועוד דאינו דומה למשל דמייתי. ביאר התוספות הרא"ש, דהכא ביאר רש"י ד"ה ורבי חנינא הסברא לומר שלא יטלו בארץ כנען, משום שלא סייעו לכבושה, אבל גבי משל דמייתי לא שייך טעם זה.**

(יב) **גמ', בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב אם תיטיב שאת וכו'. הקשה הרש"ש, הא איתא בברכות (ז:), דכל דיבור שיצא מפי הקב"ה לטובה, אפילו על תנאי לא חזר בו, ואם כן שפיר הוצרך לכפול, דאם לא היה כופל "ואם לא תיטיב" וכו', היה מקבל את הטובה אפילו אם לא היה מתקיים התנאי ולא היה מטיב. ותירץ, דעונש על חטא נמי הוי טובה לאדם, שבכך מתמרק עונו, ואם כן שפיר הוצרך לכפול, דאם לא היה כופל, היה מתקיים דיבור ההטבה בזה שיענש על חטאו.**

(יג) **גמ', בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב אז תנקה מאלתי. הקשה בתוספות הרא"ש, היאך סלקא דעתין דאפילו אם קיים שבועתו תחול עליו האלה, לרבי מאיר, אם לא היה כופל. ותירץ בשם רש"י, דאף אם לא נותנים לו האשה, מכל מקום השבועה נשאר לרבי מאיר שלא יקח לו אשה מבנות כנען, והוצרך לכפול, שתבטל השבועה לגמרי, ויהיה מותר לו לקחת אשה מבנות כנען.**

(יד) **גמ', בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב אז תנקה מאלתי וכו'. הקשה המהרש"א, הא אף לרבי מאיר יקשה היאך חל התנאי, הא היה המעשה קודם לתנאי, דקודם השביעו ואחר כך התנה עימו "אם לא אל בית אבי תלך". ותירץ, דאף דבצד אחד הקדים את המעשה, מכל מקום בצד השני הקדים את התנאי, שאמר, "אם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי".**

(טו) **גמ', אלא לרבי חנינא למה לי. ביאר הריטב"א, דאין לומר, דהוצרך לומר שאם לא יתנו לו, יתיר לו לקחת אשה מבנות כנען. דהא כבר אמר לו בתחילה, "לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני וכו', אם לא אל בית אבי תלך", ומשמע שאם ילך אל בית אביו ולא ימצא שם אשה, יוכל לקחת לו אשה מבנות הכנעני.**

(טז) **גמ', ואם לא תאבה וכו' למה לי. ביאר השיטה לא נודע למי, דנאי קושיא בין לרבי מאיר, בין לרבי חנינא.**

דף סב ע"א

(א) **גמ', אמר רבא מלחא גללניא וכו'. ביאר השיטה לא נודע למי, דהווי איפכא מהא דכתיב לעיל מיניה, "אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו", דבא להזהירם שאם יחטאו יצטרכו לאכול מרוע הארץ.**

(ב) **גמ', סלקא דעתך אמינא אם לא שכב איש הנקי, ואם שכב לא הנקי ולא חנקי אלא איסורא בעלמא. תמה המאירי, היאך יתכן לומר שלא תיענש, הא עיקר המים באים להענישה אם סתתה. והביא שיש מפרשים מכח האי קושיא, דכוונת הגמרא רק באופן שאין המים בודקין, כגון שאין האיש מנוקה מעוון, או שלא קדמה שכבת בועל. דסלקא דעתך, דבכהאי גוונא אין לה שום עונש בעולם הזה, קא משמע לן שאף בוז יש הרבה שלוחים למקום לגבות את שלו. והרש"ש הגיה, "אלא יסורים בעלמא", דהיינו דסלקא דעתך דהמים יגרמו לה ייסורים.**

(ג) **בתוספות ישנים ד"ה חנקי כתיב, פירש ר"ח וכו'. הקשה בתוספות הרא"ש, דאם כן לא בעינן כלל לדרשה ד"ה חנקי כתיב", דהא ילפינן לה ממה שכפל להדיא, ואמר לה "מבלעדי אישך".**

(ד) **רש"י ד"ה הכי גרסינן, בסוה"ד, ואי גרסינן הכי לענין מצות הזאה בזמנה הוא דגרסינן. תמה הרש"ש, דהתם (ביומא ה:), מבואר, דהילפותא להא דבעינן הזאה בזמנה, משום דמקשינן הזאה לטבילה.**

(ה) **רש"י ד"ה לאחר שיחלוץ לך יבמך, קסבר האי תנא אין קידושין תופסין ביבמה לשוק. ביאר התוס' יו"ט, דאתיא כרבי עקיבא דסבר דאין קידושין**

מבני גד, הא איסורא מממונא לא ילפינן. ואם תאמר הא אסקו בשבועות (לו:), דטוטה הויא איסורא דאית ביה ממנונא, ואם כן הכי נמי קידושין. מכל מקום, היאך ילפינן איסורא דאית ביה ממנונא, מממונא גרידא. ותירץ, דתנאי דבני גד נמי הוי איסורא דאית ביה ממנונא, דכמה מצוות תלויות בירושה וישיבה, ואם כן בזה שזכו בחלקם שבעבר הירדן הוי איסורא.

(ה) **תוס' ד"ה כל תנאי וכו', בסוה"ד, וקשה דהא אמר בסוף פרק הפועלים מאן שמעת ליה וכו'. הרמב"ן תירץ, דשלוש מחלוקות בדבר, דרבנן התם פליגי על ר' מאיר לגמרי, ורבי חנינא בן גמליאל לא פליגי אלא לענין תנאי כפול ומורה בשאר דברים. ובתוספות הרא"ש הוסיף לתמוה על שיטת רש"י, דיותר מסתבר למימר דבעינן תנאי כפול משאר משפטי התנאים, דהא תנאי כפול ילפינן מיתורא דקרא, אבל לענין שאר משפטי התנאים אין הכרח מקרא.**

(ו) **רש"י ד"ה כתנאי בני גד, בתוה"ד, משמע דאם לא אמר הכי לא אתי תנאי ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה. הפני יהושע דקדק מלשון רש"י, דמשמע דהמתנה שנתן להם משה חלה לאלתר. וכן הביא מדאיתא בירושלמי בפירקין (ה"ג), דהארץ כבר היתה לפנייהם והוא מבקש להוציאה מהם. והקשה על שיטת הרמב"ם (פ"ז מאישות ה"ז), שכתב דבכל תנאי דמעכשיו לא בעינן משפטי התנאים, והא עצם תנא דבני גד וכו' הוי מעכשיו. ותירץ, דהכא הווי תנאי ד"אם", ובכל תנאי ד"אם", החלות מתחלת מיד, ואינה נגמרת אלא לאחר ל'. ולא דמי לתנאי דמעכשיו דזוכה במתנה מיד לגמרי. וכעין דבריו ביאר בחידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם (אישות פ"ו) שכתב, שבעצם אמירת משה רבינו, "אם יעברו בני גד וכו' ונתתם להם את ארץ הגלעד", נגמרה זכיותם דבני גד ובני ראובן בארץ הגלעד, משום שמה דיבר על פי הדיבור, אלא כיון שנאמר בו התנאי של "אם יעברו", נתעכב גמר זכיותם עד שיעברו ויקיימו התנאי. מיהו גמר זכיותם לאחר קיום התנאי, נעשה על ידי הדבור של "ונתתם". אבל בתנאי דמעכשיו, אין החלות בשעת קיום התנאי אלא הכל נגמר בשעת המעשה, על ידי קיום התנאי.**

(ז) **תוס' ד"ה שאלמלא, בתוה"ד, ואין נראה לר"ת אלא וכו'. ובתוספות הרא"ש ביאר באופן אחר, דארץ הגלעד פשיטא דלא ינחלו, דבה איירינן, ואמר להם משה שאם יעברו יזכו בה, אלמא, דאם לא יעברו, לא יזכו בה. אבל בארץ כנען, לא איירינן כלל, ומנלן שלא יזכו בה אם לא יעברו. קא משמע לן רבי חנינא בן גמליאל דאפילו בארץ כנען הוי משמע שלא ינחלו.**

דף סא ע"ב

(ח) **רש"י ד"ה ורבי חנינא, בתוה"ד, אבל בארץ כנען כלל כלל לא. הקשה המהרש"א, אמאי נטתה הגמ' מהסברא שפתחה בה לעיל (בעמוד א'), דטפי מסתבר שיטלו בארץ כנען מאשר בארץ הגלעד. ונקטה צריכותא הפוכה, דהוה אמינא שיטלו בארץ גלעד ולא בארץ כנען. נימא כדלעיל, דאי הוה כתיב "ונאחזו" הוה אמינא שיטלו רק בארץ כנען, שהיו קצים בה, ואתי קרא ד"בארץ כנען" למימר שיטלו אף בארץ הגלעד. ותירץ, דאם כן, נימא קרא "בארץ גלעד", ומדנקט קרא "בארץ כנען", על כרחך דמסתבר טפי שירשו את ארץ גלעד, ולא את ארץ כנען.**

(ט) **גמ', הוה אמינא ונאחזו בתוכם בארץ גלעד. הקשה הרמב"ן, אמאי לפני שאמר רבי מאיר לרבי חנינא בן גמליאל דילפינן מ"נאחזו", סבר הוא, שאף בארץ גלעד לא ינחלו, הא סייעו בכיבושה, ויטלו לפי חלקם. ותירץ, דבעי קרא משום דבלאו קרא הוה אמינא שלא זכו בארץ עד שתכבש כולה, ולפיכך מי שלא סייע בכיבוש כולה, אינו ראוי ליטול אף במה שסייע.**

(י) **גמ', הא מקמי דנימא ליה רבי מאיר ונאחזו וכו'. הקשה הרשב"א, אמאי לא נימא איפכא, דאם הוי כתיב רק "ונאחזו", הוה אמינא שירשו רק ארץ כנען, והשתא דכתיב "בארץ כנען", קא משמע לן דירשים אף בארץ גלעד. דהא חזינן במתניתין, דבארץ כנען פשיטא לן טפי דנוחלים, דהא אמרינן "יש במשמע שאף בארץ כנען לא ינחלו". ותירץ, דאי לא הוה כתב קרא מידי, הוה פשיטא לן טפי שלא ינחלו ארץ הגלעד, דעליה התנו, ומשמע דאם לא**

דמיירי בשפחתו ודעתו לשחררה ולהכי הוי עבידי דאתו.

(יא) גמ', **התם מעיקרא בהמה השתא דעת אחרת**. ביאר בתוס' ר"י הזקן, שאין לה שום דמיון עם מה שהיתה בתחילה. וכעין זה כתב הריטב"א, דהיא דמיה לדבר שלא היה בעולם כלל. והקובץ הערות (לה, ט) כתב, שבדבר שאינו בעולם כלל אין מועיל מה שבידו לפעול שיהיה בעולם. ובאבי עזרי (קמא פ"ג מאישות הי"ח) ביאר, דדוקא כשהחסרון בדבר הנקנה, מהני מה שבידו, אבל כשהחסרון הוא מצד הקונה או המקנה לא, דעל כל פנים השתא ליכא קונה ומקנה, וגבי שפחה שמקנה עצמה ליכא מקנה. והמהרש"א כתב על פירוש רש"י בד"ה ה"ג מעיקרא בהמה, דכתב, אין לך מחוסר מעשה גדול מזה. דכן צ"ל לקמן גבי מעשה ידיה של אשה, דמקרי דבר שלא בא לעולם. דאף דבידה לעשות הוה מחוסר מעשה גדול, מה שאין כן פירות ערוגה דלא מחוסר אלא תלישה ולא הוה מחוסר מעשה גדול.

(יב) גמ', **שם**. כתב הריטב"א, דהוא הדין דהוי מצי לשנויי הכי אף לעיל בפירכא דגר. אלא דנקט לתרוצי קושטא דמילתא, דגר לאו בדידה. וכן כתב בתוס' הרא"ש. [אמנם מתוס' ד"ה נהי, דכתבו לגבי שנויא בסמוך, דהוי מצי לשנויי לעיל הכי. אולי יש לדייק דמדלא כתבו כן אלא לקמן ולא הכא, דלא סברי כוותיהו. (א.ג.)] וכן כתב הרשב"א להדיא. וביאר, דדוקא עבד דמי לבהמה, דאיתקש לחמור, שנאמר 'עם הדומה לחמור', אבל גוי לא.

(יג) גמ', **נהי דבידו לגרשה בידו לקדשה**. תמה הרשב"א, מה בכך, הלא עכשיו שניהם רוצים בקידושין, ואף שאין בידו לקדשה בעל כרחו, יכול לקדשה מדעתה, ואם כן הוי ביד שניהם, ואמאי הוי מחוסר מעשה. ותירץ, דכיון שאין הדבר ביד אף אחד מהם, דכל אחד תלוי בחבירו, מחוסר מעשה הוא.

(יד) גמ', **יתר על כן אמר ר' אליעזר בן יעקב וכו'**. כתב בתוס' רי"ד, דמשמע, דאף הרישא דאמרינן דמהני בידו לתלוש, ר' אליעזר בן יעקב אמרה, דסובר דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם במקצת, וכן סבר ר' יוחנן, דאמר דמהני מה שבידו לתלוש.

(טו) גמ', **תפשוט דבעי רב הושעיא וכו'**. העיר הפני יהושע, אמאי לא הקשו מדר' אושעיא אדרבי אושעיא, לפום מאי דלא חילקו השתא בין נותן פרוטה לאשתו ומקדשה לכשתתגרש, לנותן שתי פרוטות לאשה. ותירץ, דבלאו הא דר' יוחנן דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה, לא קשיא. דשפיר יש לחלק בין מקדש אשתו, דבהא אמר ר' אושעיא דאינה מקודשת, לנותן שתי פרוטות לאשה, דהשתא מיהא פנויה היא ותפסי בה קידושין. אבל לפום סברא דר' יוחנן, דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה, אם כן המקדש אשתו נמי בעינן דליחול הקידושין, אלא דטעמא דלא חלו, משום שאין בידו לקדשה לאחר מיכן, אם כן אף בפנויה השתא, מכל מקום לא יוכל לקדשה לכשתתגרש, משום שאין בידו לקדשה.

(טז) תוס' ד"ה ואמר רבי חנינא וכו', בתוה"ד, ואם תאמר מנ"ל לרבי חנינא וכו'. בשיטה לא נודע למי תירץ, דמשנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי, ולכך טרחו להעמיד מתניתין כוותיה.

תופסין בחייבי לאוין. ובתוס' הגרע"א על המשניות הוסיף, דאין לפרש כדעת רב, דסבירא ליה ביבמות (מט:), דלכולי עלמא אין קידושין תופסין ביבמה לשוק. משום דלא קיימא לן כרב אלא כשמואל, דמספקא ליה אם חלים בה קידושין או לא, ואם כן על כרחך בעינן לפרש מתניתין כרבי עקיבא.

(ו) גמ', **אמר ליה כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי**. כתב הבית הלוי (ח"ב סימן מ"ט אות ב'), דבידו לא מהני, אלא בדבר שגם עתה הוא שלו, אלא שאי אפשר שיחול עליו החלות, דומיא דתרומה במחובר. אבל מה שאינו שלו כלל, לא מהני מה שבידו לקנותו, לענין שיוכל כבר עתה לפעול בו חלות. משום, דעתה אין לו כח להקדיש ולהקנות, ד"איש כי יקדיש את ביתו" אמר רחמנא, ומאי אהני לן שבידו לקנות. והוכיח כן מדאיתא בנדרים (לד:), דהיתה לפניו כבר של הפקר והקדישה חל ההקדש. וכתב שם הרשב"א, דההקדש חל משום שזכה להקדש בדי' אמותיו, אבל אם היה חוץ לד' אמותיו אין ההקדש תופס כיון שאינו שלו בשעת ההקדש. אף שבידו לזכות בה. אמנם התוס' בנדרים (שם) ד"ה ואמר כתבו, לפום חד תירוצא, דכיון שבידו לזכות בה, יכול להקדישה.

(ז) רש"י ד"ה ונתלשו מהו, שתהא תרומה למפרע. ביאר הרש"ש, דאין כוונת רש"י דתחול תרומה למפרע משעת הפרשה. אלא כוונתו, דכשיתלוש את הפירות תחול התרומה מכח הדיבור שדיבר למפרע. אמנם בדרכי דוד הביא מהמהרי"ט אלגאזי, דכוונת רש"י שהתרומה חלה למפרע ממש.

(ח) תוס' ד"ה אין תורמין מן התלוש על המחובר, פירש בקונטרס וכו' דכתיב ראשית דגןך וכו', וקשה דאם כן וכו'. והריטב"א תירץ, דהכי קאמר, דאף דדרשינן "דגןך דיגוןך", מכל מקום לא נפיק מפשטיה, "דגןך", היינו שבא לכלל דיגון, דהיינו תלוש. וכן דייק מלשון רש"י דכתב "דגןך" מידי דמיידגן, ולא כתב דצידגן אלא דצידגן. והעצמות יוסף הקשה ארש"י בקושיית התוס', דלרש"י דלא חל שם תרומה אלא על דגן שמירחו, אמאי נקטינן במתניתין אין תורמין מן התלוש על המחובר, לאשמעינן רבותא טפי, דאין תורמין מן התלוש שלאחר מירוח, על התלוש שלא מירחו. ותירץ, דהיא גופא כוונת מתניתין, דמחובר היינו מחובר בקליפות השיבלים.

דף סב ע"ב

(ט) [תוס' ד"ה גר, בתוה"ד, אבל בטבילה בחד סגיא וכו' וראיה וכו'. לכאורה דבריהם צרכים עיון, דהרי הוכיחו מדטבל לקריו, והרי התם לכאורה אף אחד נמי לא צריך, ומדוע כתבו דבחד סגיא, דמשמע דצריך חד. ובאמת מאי טעמא בעינן חד. (א.ב.) אמנם התוס' הרא"ש כתב שדרך הטובלים להביא עמהם אחד לראות שעלו יפה. ויתכן שלכך כוונת התוס'. (א.ד.ב.)]

(י) גמ', **אלא מעתה הנותן פרוטה לשפחתו וכו' הכי נמי דהו קידושין**. הקשה המקנה, מנא לן דמיירי שבידו לשחררה, דימא מיירי במקדש שפחת אחרים דאין בידו לשחררה. ותירץ, דמתניתין נקטה סתמא, ומשמע דבכל ענין אינה מקודשת, ואף בשפחתו. ועוד תירץ, דעל כרחך מיירי בשפחתו, דאם היא שפחת אחרים, הא לא עביד דאתי, דמנא לן שתתחרר בקרוב, ועל כרחך

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

**יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח"ח באהבת חסד ח"כ כ"פ ט"ו)**

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>